

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

Cap. VIII. De Sexta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

DIVINÆ PSALMODIÆ. CAP. VIII. 205
sententia, ut prompti semper, & alacres in divinis
laudibus inveniamur. Nihil ita propriè quemdam in
terris repræsentat cœlestis habitationis statum, sicut
alacritas laudantium Deum.

CAPUT VIII.

DE SEXTA.

§. I.

*Divina majestas in Sole præcipuè elucet. Solis,
& Dei comparatio ex sanctis Patribus.*

I. **S**ol in (a) aspectu annuntians in exitu, vas admi-
rabile, opus excelsi. In meridiano exurit terram, &
in conspectu ardoris ejus quis poterit sustinere? Fornacem
custodiens in operibus ardoris: tripliciter sol exurens montes,
radios igneos exsufflans, & refulgens radiis suis obcæcat
oculos. Magnus Dominus qui fecit illum, & in sermonibus
ejus festinavit iter. Libet enim ab hoc solis encomio Sextæ
horæ tractationem ordiri, ut quæ meridiano æstu fer-
vente celebratur, æterni solis majestatem aptissimo
nobis symbolo repræsentet. Solem vocat (b) Dionysius
clarissimam imaginem divinæ bonitatis: Sicut enim
ille visibilis creaturæ unicus Princeps quasi quidam
naturæ oculus universum condecorat, temporum vi-
cissitudines distinguit, luce & influxu vitam mortali-
bus administrat: ita Deus omnium causa, initium, &
vita, a tingit à fine usque ad finem fortiter, omnia pene-
trat, omnia temperat, omnia continet, omnia vivi-
ficat. Dempsit soli materiam Averroës, subtrahamus
eidem & quantitatem, aded ut lumen solum supersit
mirifica virtute refertum, nulla figura definitum, &

* Eccl. 43. 2. b Dionys. c. 4. de div. nominib.

in immensum spatium circumquaque diffusum, ita tunc excedens intelligentiam, sicut nunc aciem oculorum exuperat. Hac fermè ratione Deum pro viribus ex sole cognovisse videbimur, qui posuit in ipso tabernaculum suum. Appositè ad hæc Theologorum Phœnix (c) Nazianzenus. Quod sensibilibus rebus est sol noster, hoc intelligibilibus est Deus. Ille mundum hunc aspectabilem collustrat, hic invisibilem. Ille corporis oculos ita afficit, ut lumen ipsius intueri possint: hic mentes Deiformes reddit. Ille corporeis rebus oculorum acie præditis, & iis quæ in aspectum cadunt hanc vim tribuit, ut & illa videre, & hæc visu percipi possint; ipse tamen omnia, quæ oculis subjecta sunt, pulchritudine antecellit: hic eodem modo cum tam iis, quæ intelligentia utuntur, quam quæ mente, & intellectu comprehenduntur hoc afferat, ut & illa intelligant, & hæc intelligentia percipiantur; ipse tamen intelligibilium omnium summus est, in quo desiderium omne consistit, ac desigitur, nec supra eum mens ulla ferri potest, quantumvis Philosophica, altissimè tendens, ac summè curiosa. Hæc Gregorius. Cui concinens (d) Thalassius Monachus ait, Quod est lux videntibus, & visis, hoc est Deus intelligentibus, & intellectis. Sicut autem sol omnia collustrat, ita Deus sedere dicitur quasi in centro τῶν πάντων ὄντων, ut Marius (e) Victorinus loquitur, unde universali oculo id est lumine substantiæ suæ omnia videt. Hanc verò Dei cum sole analogiam alii Patres quamplurimi, & Doctores gravissimi variis paradigmatis expresserunt. Non sit molestum sub hoc ambraculo aliquantulum requiescere, meridies est. Et primò quidem audiamus (f) Augustinum sapientissimum, atque clarissimum Ecclesiarum Christi magistrum, ut eum vo-

c Nazianz. orat. 21. d Thalass. centur. 2. e Mar. Victor in lib. 4. adv. Arium. f Aug. tom. 1. lib. 1. Soliloq. de cogn. Dei & animæ, cap. 8.

cat (g) Facundus Hermianensis. In hoc sole, inquit, tria quædam licet animadvertere, quod est, quod fulget, quod illuminat: ita in secretissimo Deo, quem vis intelligere, tria quædam sunt, quod est, quod intelligitur, quod cætera facit intelligi. Idem alibi. In sole tria sunt, & separari omnino non possunt, cursus, splendor, & calor. Videmus enim solem in cælo currentem, fulgentem, calentem. Quomodo autem Divinitas à semetipsa discernitur, cum lucis splendor, aut solis calor nullatenus separentur? Divide si potes solem, & tunc demum divide Trinitatem. Disertissimè explicat hanc eandem sententiam (h) Athanasius. Sol est unus, & sunt in eo tres substantiæ, orbis, radius, & lux. Orbis est receptaculum æstus, radius repercutitur ad terram, lumen etiam in umbrosis locis sine radio lucet. Sic etiam cogita de Deo. Deus est unus, personæ autem unius Dei tres, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Typus Patris est orbis solaris, typus Filii radius, typus Spiritus sancti est lumen solis. Sequitur diffusè vim comparationis exprimere. Ipsam lege Theologe, nam aliis quædam sunt æquiori lance examinanda, ut cum dicit tres personas non segregari à se invicem: quod intelligendum est in ratione essentiæ, & Deitatis, quæ una est, & eadem in tribus: etenim personæ in ratione substantiæ relativæ à se invicem realiter distiguuntur.

II. Eodem solis exemplo ad individua Trinitatis mysterium explicandum utuntur (i) Cyrillus Alexandrinus, & (k) Eustachius Bonaventura. Rursum (l) Athanasius. Sicut sol non sordescit attactu terrenorum corporum, ita nec Verbum Dei, cum in corpore innotesceret, inde maculas in se corrivabat. Utque etiam demus, addit (m) Anastasius Sinaita, solem non nihil

g Facundus lib. 1. cap. 4. Aug. 10. ser. 10. 1. de verb. Apost. h Athanas. in quest. variis q. 4. i Cyrill Alex lib. 6. thesauri cap. 1. & in dialog. de Trinit. lib. 2. k Bonav. in lumin. Eccl. ser. 10. & 21. l Athan. de incarnat. m Anastas. de rectis fidei dogm. lib. 2. in fin.

factoris colligere ex istis corporibus, non continuò sequetur Deum contrahere vel tantillum contagi. (n) Hilarius Pictaviensis Episcopus: Solem videmus in quadam cœli parte, prout ei cursus est demorantem, & certè ubique protenditur, ubique adest; sed si in claustris domorum fenestras incidat, lumen quidem illius præsto est, sed ipsa sibi lucem ejus, quæ oblerata sunt, denegabunt: ita nos in omnibus vitæ nostræ operibus circumspecti, & ad Deum patentes esse debemus. Rationalis enim oculus, ait primus Venetorum (o) Patriarcha, eandem similitudinem fusius pertractans, spiritualis lucis nequaquam est capax, nisi per liberi consensum arbitrii se offerat, seque subjiciat. (p) Irenæus Martyr antiquissimus Scriptor: Quemadmodum sol iis, qui propter aliquam infirmitatem oculorum non possunt contemplari lumen ejus, lucem non præstat: ita & Deus infidelium mentes excæcavit, ut eis non fulgeat illuminatio Evangelii gloriæ Christi.

III. Cæterum sicut sol omnibus æqualiter nascitur, & super omnes pari, & æquali luce diffunditur, ita, teste (q) Cypriano, Christus Sol, & dies verus in Ecclesia sua lumen vitæ æternæ pari æqualitate largitur. Sed, quod (r) Fulgentius Ruspensis Episcopus advertit, divina gratia ipsum solem materiale imitatur. Hic idem permanens aliter à sauciis, aliter à sanis oculis videtur: gratia etiam aliter benè dispositis, aliter aliis infunditur. Quæ diversitas in sola diversitate sanitatis, vel infirmitatis bonæ, vel præve dispositionis consistit. Ad hæc (s) Bernardus; Sicut sol, inquit, non omnes, quibus lucet, etiam calefacit: sic Deus, qui vera sapientia est, multos quos docet quid sit faciendum, non continuò etiam accendit ad faciendum. Aliud est multas divitias scire, aliud

n Hilar. in ps. 118. v. 151. o Laur. Justin. de humilit. cap. 4. p Item lib. 4. cap. 48. q Cyprian. lib. 4. Ep. 7. r Fulgen. lib. 2. ad Monimum. s Bern. serm. 23. in Cant.

& possidere : nec notitia divitem facit, sed possessio. De eadem re sic scribit (t) Olympiodorus. Sicut qui solem hunc sensibilem vident, per ipsius lumen visibilia intuentur, atque ita sensus ipsos variis officiis intendunt : qui verò solem non vident, in tenebris defident otiosi, eo quod non videant quæ solis lumine illustrantur : ita pari ratione & qui intelligibilem contuentur Solem, lumen in mente sua recipiunt, per quod planè vident, atque cognoscunt quæ ad ejusdem Solis voluntatem sibi agenda sunt, quævè etiam dimittenda. Marsilius (u) Ficinus nulli Platoniorum secundus. Orphicam solis cum Deo comparisonem in Epistolis eleganter exequitur, itemque libro de Sole, & in Commentariis ad Dionysium de Divinis Nominibus. Idem argumentum copiosissimè (x) tractant Justinus Martyr, Theophilus Antiochenus, Clemens Alexandrinus, Joannes Damascenus, Marcus Eremita, Venerabilis Beda, Thomas Cisterciensis, & alii. Verum enimverò in multis similis, in plerisque dissimilis justitiæ Soli sol creatus reperitur. Idèò solis, & Dei similitudinem non omnino approbare videtur Gregorius Nazianzenus oratione quinta de Theologia. Non est exacta finiti, & infiniti similitudo. Urit sol, capiti nocet, & sponsam olim decoloravit, umbris ofuscatur, Lunæ objectione deficit, diei ac noctis alternatione variatur. At Deus lumen est indeficiens, nulla apud eum transmutatio, nulla vicissitudinis obumbratio. Concinnè Simeon Theologus. Sensibilis sol videtur, non videt : intellectualis videtur ab his qui digni sunt, & omnes videt, magis autem eos qui ipsum vident. Sensibilis non loquitur, nec cuiquam loqui donat : intellectualis & loquitur cum amicis suis, &

t Olympiod. in Eccles. cap. 11. u Ficin. Epist. lib. 6. & in Dionys. c. 4.
x Justin. in expos. fidei. Theoph. ad Autolyt. lib. 2. Clem. Alex. orat. ad Græc.
Jo. Damasc. or. de Transfigur. Marc. Eremita 1. de Baptismo. Beda tom. 2.
1. de substantiis. Thom. Cisterc. l. 9. in Cantic. Simeon Theol. in moralibus
c. 125. & 126.

dat omnibus ut loquantur. Ille oritur, & occidit: hic in justis nunquam occidit; nam de impiis scriptum est, (y) *Occidet eis Sol in meridie*. Utinam Sol verus qui nescit occasum, illuminet luce perpetua corda nostra, & intelligentias nostras, ut in claritate ejus jugiter ambulemus sine offensione.

METRUM XV.

O Poli Princeps radiate Titan,
 Natura eximium decus,
 Cuncta qui vectus rapidis quadrigis
 Cœli è vertice conspicias.
 Te parens vatum fidibus canoris
 Psallit Mœonius senex.
 Te genus Divum Rhodopes sub antra
 Orpheus Threicius canit.
 Et tuas mendax veneratur aras
 Cultu Græcia supplici.
 Attamen cacos pelagi recessus,
 Et terra intima viscera,
 Haud potes clara penetrare luce,
 Vel tristes Erebi specus.
 Sed celer cursu peragrans citato
 Pronas Zodiaci vias,
 Lucidis nascens radiis coruscas,
 Et noctem revehis cadens.
 Fulgida verò dominator æthere,
 Mundi maximus arbiter,
 Intimas rerum penetrans latebras,
 Et vastos animi sinus,
 Unico mentis speculatur ictu
 Quicquid subjacet ætheri.
 Nec potest terra prohibere moles,
 Aut nox, atraque nubila;

*Quin sciat quicquid spatiosuos amplo
Orbis continet ambitu.
Verus hic ergo celebrandus est sol,
Qui solus videt omnia.*

§. II.

*Effectus solis in meridie quomodo impiis, & justis
convenient. Quid sit meridies. Affectus Sponsæ
querentis ubi pascat, ubi cubet Sponsus. Cur
meridie oremus. Mediocritas laudatur.*

I. SOL itaque aureo suo jubare rutilans Dei gloriam
Sannuntiat, dum oritur: cujus formositatem de-
clarans beatus (a) David inquit, *Et ipse tanquam sponsus
procedens de thalamo suo.* At in meridiano quasi suc-
censa fornax exurens terram, igneosque radios exsufflans
nonne immensam, & inaccessibleem divini luminis
claritatem evidentissimè demonstrat? (b) Sanè *Deus
noster ignis consumens est*, fornacem custodiens in operi-
bus ardoris, quia sceleratis supplicia præparat gehennæ:
tripliciter exurens montes, quia superbos ob elatas
cogitationes, obtumentia verba, ob sacrilegas opera-
tiones æternis ignibus castigat. Radiis suis obæcat
oculos, quia doctrina sua impiorum mentes obtene-
brat, ut videntes non videant, & audientes non intelli-
gant; & qui in sordibus sunt, sordescant adhuc. (c)
Cumque audire noluerint dicentem, *Ambulate dum
lucem habetis*, dicent postea cum Propheta, *Impegimus
meridie quasi in tenebris, multiplicata sunt iniquitates nostræ.*
De quibus dixit Job: *Per diem incurrent tenebras, &
quasi nocte sic palpabunt in meridie.* At in extrema dif-

a Psal. 18. b Deuter. 4. 24. c Isai. 60. 10. Luc. 8. 10. Apoc. 22. 11. Joan. 12.
35. Isai 59. 10. 12. Job. 5. 14. Malach. 3. 2. Isai. 33. 14.

cussionis die fiet quod sequitur, *In conspectu ardoris ejus quis poterit sustinere? Quis poterit cogitare diem adventus ejus? Quis poterit habitare cum adoribus sempiternis?* Hæc de impiis, nam justorum alia est ratio. Hos tripliciter exurit, quia cor eorum igne pœnitentiæ per contritionem, confessionem, & satisfactionem emundat: sanctæ Trinitatis cognitione illustrat; fide, spe, & charitate corroborat: Igneis doctrinæ radiis mentes illorum succendit, & inextinguibili amoris incendio omnino liquefacit, & renovat, efficitque divinæ naturæ consortes. Hinc illæ mentis elevationes, suspensiones mysticæ, spirituales ebrietates: hinc uniones, raptus, extases: hinc illæ (d) voces, *Anima mea liquefacta est, ut dilectus loquutus est: Ego dilecto meo, & ad me conversio ejus: Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.* Sextam igitur horam colimus, & solemnem precum recitatione observamus, ut dum sol in auge comburit terram, sol etiam mysticus incaleseat super nos, & ferventissimo suæ dilectionis ardore corda nostra succendat, & in eis requiescat. Quia enim sponsus, ait (e) Philippus Abbas, amari desiderat, amor autem ignis est, quos amore conspicit accendi & ardere, in his tanquam in lectulo quietis gratia vult jacere. Et propter hoc non nisi in meridie cubare perhibetur, cum sol cœlo vicinior à terra longius remouetur: cum solito ferventior emittit radios puriores, cum majori torret incendio campos ætheris largiores. Nam sicut hostis nequam, auctor mali, princeps perditæ Babylonis profundas noctis tenebras, & frigus diligit Aquilonis: Sic sponsus qui Deus est, lux indeficiens, ardens ignis, gratiam sui præsentiam longè faciens à dissimilibus, & indignis, in his cubat, & repausat, quos divini amoris face ignea sentit uri, qui ad perfectum diem, ferventem meridiem sunt evecti, unus cum Deo spiritus solo carnis adhuc contubernio non perfecti. Hæc Philip-

d Cant. 5. 6. Ibid. 7, 10. Ibid. 2, 8. e Philipp. Abb. in Cant. l. 1. c. 25.

pus, cujus sententiæ aliam similem adjungo S. (f) Justi Urgelitani. Christus, ait, in Ecclesia Catholica tanquam in meridie cubans mundam universum suo fulgore perfundit, & in spiritu ferventibus requiescit: atque ex ea charitate, qua orbem universum irradiat, credentes in se populos quotidie pascit.

II. Idè sponsa locum sibi postulat indicari, ubi pascat, ubi cubet sponsus in meridie. Jam nox præcescit, jam dies appropinquavit, jam refluxit aurora, nunc meridianum instat tempus, tempus lucis splendidioris, tempus in quo beneplacitū est Deo inveniri in eo. Porrò meridies tempus est gratiæ, ait (g) Abbas Tuitiensis. Meridies magnum fervorem, magnumque splendorem significat, ait (h) Augustinus. Meridies splendor est divinæ majestatis, ait (i) Origenes. Fervor meridiani solis, inquit (k) Beda, consuevit in Scripturis ardorem dilectionis, & illustrationem Spiritus sancti significare. Propterea Manichæi meridianam partem malo tribuebant, ut refert Titus (l) Bostrorum Episcopus, quia luce & charitate carebant. Meridies, inquit (m) Ambrosius, præsentis sæculi Ecclesia est, ubi justitia splendet, ubi fulget judicium sicut meridies, ubi umbra non cernitur. Meridies, inquit (n) Aponius, mundi renunciatio est, & perfecta rerum terrenarum abnegatio. Meridies, ait (o) Thomas Cisterciensis, est claritas contemplativorum, qui adhuc laborant in hac peregrinatione. Tandem meridies est visio beatifica, ut testatur (p) Bernardus, quæ est electorum perpetua merces. In hoc meridie, ait (q) Laurentius Justinianus, cognoscitur in Verbo Pater, in Genitore Filius, & ab utroque emanatio, processio, & amplexus, in tribus videlicet personis una substantia, una Deitas, par gloria, æqualis potestas, & indivisibilis unitas, Pater,

f Iustus Vigelitan. comm. in Cant. c. 1. g Ruper. Abb. com. in Abdiam. h Aug. serm. 50. de verb. Dom. i Origen. hom. 1. in Cant. k Beda to. 8. lib. de templ. Sal. c. 20. l Titus Bostr. l. 1. adu. Manichæos. m Amb. 4. exa. c. 5. n Apon. initio l. 2. in Cant. o Thom. Cister. l. 2. comm. in Cant. p Bernard. ser. 33. in Cant. q Laur. Justin. de humilit. c. 24.

Verbum, Spiritus sanctus, unus Deus sine initio, æternus, immensus, beatus. O verè meridies, plenitudo fervoris, & lucis, solis statio, umbrarum exterminatio! O perenne solstitium, quando jam non inclinabitur dies, & nox absorpta erit in victoria! Non quæro alia tempora, dulcissime sponse, unica requies, solatium animæ meæ, non quæro alia tempora, quando in vespere, quando diluculo, quando in Solis pascis occubitu: illud tempus inquirō, quando plena luce in tuæ majestatis splendore versaris. Illam opto meridiem, in qua nullæ sunt tenebræ; illam scilicet meridiem, quam optabat qui dicebat, (r) *Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.* Hunc locum, hanc meridiem indica mihi, suavissime sponse, quem diligit anima mea: ut queadmodum (s) Jacob adhuc in corpore manens vidit Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima ejus: vel certè sicut (t) Moyses vidit eum non per figuras, & ænigmata, seu per somnia, uti Prophetæ alii; sed modo planè præcellenti, atque inexperto cæteris, sibi noto, & Deo: vel sicut (u) Isaias revelatis oculis cordis vidit eum super solium excelsum, & elevatum: vel etiam quomodo (x) Paulus raptus in Paradisum audivit verba ineffabilia, & Dominum suum **JESUM CHRISTUM** vidit oculis suis: ita ego quoque in lumine tuo, & in decore tuo per mentis excelsum te merear contemplari pascentem uberius, quiescentem securius. Nam & hic pascis, sed non in saturitate. Nec cubare licet, sed stare, & vigilare oportet propter timores nocturnos. Heu nec clara lux, nec plena refectio, nec mansio tuta, & idè (y) *indica mihi: ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Quando adimplebis me lætitia cum vultu tuo? Vultus tuus meridies est, vultum tuum Domine requiro. Quando exultabo in conspectu tuo, & delectabor in lætitia? Quando licebit mihi cum

r. Psal. 25. s. Genes. 32. 3. t. Num. 12. 7. u. Isai. 6. 1. x. 2. ad Cor. 12. y. Cant. 1. 6.

sponsa dicere, (2) *Inveni quem diligit anima mea, & sub umbra illius, quem desideraveram, sedi?* Sub umbra scilicet illa, qua se protegi postulabat David, ne per diem à sole combureretur, vel à Luna per noctem. Sub illa, inquam, umbra, quam spiritualis ministrat gratia torrida sæculi hujus, & mundi æstiva fugientibus. Sub hac umbra calor concupiscentiæ refrigerium, ventus elationis obstaculum habet, infirmitas remedium, mœror solatium, omne vitium temperamentum. Sub hac umbra securus quiescam, donec aspiret dies, & inclinentur umbræ, donec indices mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie.

METRUM XIV.

TE semel ut possim, mea lux, mea vita, videre,
 Quot mihi sunt sylvæ, quot penetranda jugæ?
 Nec tamen ulla tui misera spes certa videndi,
 Vlla nec alloquij spes mihi certa datur.
 Ah! dixi, vacuo dum te perquiro cubili,
 Cur fugis è nostro, transfuga sponse, toro,
 Dumque iterum vicos, iterumque requiro plateas,
 Perditus, heu! dixi, siccine sponse lates?
 Siccine inaccessos te frustra quero per agros,
 Per juga montanis non adeunda feris?
 Quæ te lustra tegunt? quæ te, mea vita, latebra,
 Quæ loca, quæ sylva, quæ tenet atra specus?
 Cur fugis, ut savo procul hostis ab hoste recedit,
 Quæve tua potuit causa fuisse fuga?
 Credideram fictamque fugam, fictumque recessum,
 Iram namque docet fingere cautus amor.
 At geritur, video, res seria: sapè, revertari,
 Dixisti fugiens, attamen usque lates,
 Usque lates, nec te mea multa pericula tangunt,
 Nec saltem ostendis quo teneare loco.

~ Cant. 3. 4. Ibid. 2. 3.

O iij

Aspice, jam medius flagrantibus aestuat horis
 Phœbus, infesto fervet ab igne caput.
 Quis tibi, quis tantis nunc præbet in æstibus umbram?
 Ah! cave ne teneros urat arena pedes.
 Sponse cave æstivo ne fortè calore liqueſcas,
 Ne te ardens medio Phœbus ab axe cremet.
 O ego si scirem jaceas quo cespite languens,
 Umbrosi nemoris fungerer ipsa vice.
 Exciperem objecto ferventem corpore solem.
 Teque meis tegerem, sponse reperte, comis.
 Ergo ostende precor, mea spes, mea sola voluptas,
 Quæ regio invideat te mihi, quodve nemus?
 Nulli te querens parcam, dilectæ, labori,
 Exul in extremo sis licet orbe vagus.
 Iamque ego te agnoscens collo dabo brachia circum,
 Et pedibus ponam mollia vincla tuis.
 Sed quid ago? moriar currens, languensque per agros,
 Lassa etenim nequeo te fugitive sequi.
 Ergo ostende precor, mea spes, mea vita, meum cor,
 Quæ regio invideat te mihi, quisve locus.
 Siste gradum, tantique semel miserere laboris,
 Iam potes in pœnis mitior esse meis.
 Aspice, jam medio sol altior astitit orbe,
 Herbiferamque urens æstus hiulcat humum.
 Iam pastor valles, umbrasque animalia querunt,
 Inque acri tellus vivit anhela rogo.
 In ramis volucres languent, Neptunus in undis,
 Ictaque cœlesti cuncta calore cadunt,
 Huc igitur, mea vita, veni: protectus ab æstu
 Hic eris, ad solitos sponse recurrere lares.
 Est in dotali mihi commoda villula campo,
 Vere ubi perpetuo florida ridet humus.
 Hic antrum ingens est, convexo tegmine densum,
 Frigida ubi ardentes submovet umbra rogos.
 Inscius æstatis locus est, cumque altior est sol,
 Incipit hic modica luce rubere dies.

*Nec desunt gelidi fontes, rivique loquaces,
 Murmure qui somnum conciliare queant.
 Abdita quin etiam tacito spelunca recessu
 Celabit nostras, ô mea vita, faces.
 Nullus erit, placidos qui turbet acerbus amores,
 Oscula, nullus erit, qui prohibere queat,
 Huc mea lux, propera, procul urbibus, atque tumultu,
 Optata ut possim sola quiete frui.
 Aspice, stelligerum multo tibi flore paratur
 Sponse iter, & tremulo te vocat aura sono.
 Ergo age, jam propera, qui causa mei tormenti
 Solus es, ah! tantas, spes mea, rumpe moras,
 Rumpemoras, alioquin languens, ustaque flammis
 Sponse tuis, sine te deficiens moriar.*

III. Meridie autem oramus, quia Christus Salvator
 noster semper medio est oblectatus. Nam ut salutem
 operaretur in medio terræ, media nocte natus est in
 medio duorum animalium; & adhuc puer in medio
 Doctorum disputavit. Cum vitæ autem, atque virtu-
 tum jam perfecta suscepisset incrementa, sua vo-
 lens impartiri charismata, dicebat, (a) *Ego sum in
 medio vestri, sicut qui ministrat.* Affixus cruci in medio
 latronum, futuro præludens judicio, bonum ad dexte-
 ram, malum habuit ad sinistram. Post triumphalem
 resurrectionem stans in medio discipulorum pacis suæ
 pignore ditavit illos. In regno autem suo visus est à Jo-
 anne in medio throni, in medio quatuor animalium, in
 medio seniorum. Nos etiam inter medios Cleros, me-
 dioque die, in medio Ecclesiæ laudem dicimus illi, ut
 doceat nos medium in omnibus tenere, dictumque il-
 lud sapientum in medio cordis nostri exculpere digne-
 tur, ut ne quid nimis. Adagium celeberrimum est apud
 (b) Joannem Tzetzem, *Dimidiū plus toto: nihil est enim
 aurea mediocritate præstabilius, atque ut Tragicus
 canit, (c)*

a Luc. 22. 27. b Io. Tzetzes Chiliad. 7. v. 235. c Seneca in Oepid. act. 1.

*Quisquis medium defugit iter,
Stabili nunquam tramite curret.*

Hæc est autem mediocritas, non ambulare in magnis, neque in mirabilibus super se: & ut docet (*d*) Bernardus, non infra deijci, non attolli supra, non evadere in longius, non extendi in latius. Locus medius tutus est. Medium sedes modi, & modus virtus. Medium qui deserit, malos exitus habet. (*e*) Galenus medium commendat tanquam primarium valetudinis fulcimentum: & Moderatus (*f*) Columella illud præceptum maximè extollit, quod sapiens unus de septem posteritati pronunciavit, μέτρον ἀριστον medium semper, & modum rebus adhibendum. Denique carmen aureum (*g*) Pythagoræ est; Optima res medium est super omnia.

METRUM XVII.

*N*on fasces igitur, non nimias opes,
Non plebis cupiam munera divitis,
Latam fingere vitam
 Si possim arbitrio meo.
Ridet terrifici fulminis impetum
Arbor, quæ gelidis vallibus incubat;
 Nec cœli timet iram
 Tecti pauperis incola.
Certat dum volucres vincere cœlicas,
Nomen Dædalides eripuit freto:
 Alter, dum errat in axe,
 In flumen stolidus ruit.
Stet quicumque volet culmine lubrico,
Regalique potens sanguine: mox erit
 Stultæ fabula plebis,
 Mundique instabilis jocus.

d Bern. de consider. lib. 2. c. 10. *e* Galen. de sanit. tuenda l. 1. c. 8. circa finem. *f* Columel. lib. 1. cap. 3. *g* Pythag. in carminibus aureis. v. 38.

*In magnis requies est minor : imminet
Mors illis gravior , qui nimis omnibus
Fama & stemmate notii
Ignoti pereunt sibi.*

§. III.

*Dæmonium meridianum quid sit. Sextæ horæ mysteria ex
sacris libris. Hac hora crucifixus est Christus.*

I. **S**exta item hora oratio necessaria est Sanctorum
Sexemplo, ait (a) Basilii, ut liberemur ab incuria,
& dæmonio meridiano : ab insidiis scilicet malignorum
spirituum, qui cum merito tenebræ voluntatis in malo
prorsus obfirmatæ nocte perpetua damnati sint, solent
tamen ad decipiendos incautiores non solum diem, sed
& meridiem simulare. Hoc sanctus (b) Bruno Cartu-
fianorum sanctissimus Institutor ad eos similiter refert,
qui ex patre diabolo orti desideria ejus, & opera conan-
tur perficere. Hæretici, inquit, in meridiano viden-
tur esse, id est ad modum meridiei ferventes in bona
operatione, cum quædam simulatoria bona opera fa-
ciant, & clari, & splendidi in humanis, & subtilibus
sententiis suis falsissimis videantur. Hi meridiem
promittunt, sed quoniam Christi lumen non habent,
non sunt meridies, ait (c) Hieronymus, sed dæmonium
meridianum. Isti sunt qui dicunt, (d) Ecce hic est
Christus, ecce illic, confluunt autem ad illos multi, &
credunt eis, quos faciunt filios gehennæ duplo quam
se. Sed & malis Christianis tanquam membris suis
utitur tentator, ut improvidis sub specie boni malum
persuadeat. Sententia aurea (e) oris aurei est ; Cum
in tentationibus impugnatur à malis Christianis anima
Christiana pro sua religione, & pro sua fide confusio
nascitur, & ardor cum rubore, & fit quasi meridies,

a Basil reg fus. q. 37. b Bruno in ps. 90. c Hieron. in eund. psalm. d Marc.
13. 21. e Chrysof. in ps. 90.

quando igneus est sol. Nam illi, qui alta radice non sunt fundati, tempore tentationis, exorto sole arescunt. Et hoc facit dæmon meridianus, ut recedat Christianus à fide, vel verecundia perfusus confundatur Christianus esse. Cur hoc, nisi quia non est ibi meridies, & perspicua lux, qua veritas agnoscat? Sicut igitur in noctis tenebris, ait (f) Origenes, ita & in meridie plures dæmonum tentationes, quam cæteris temporibus se demonstrant. Utinam diffundat radios suos super nos ille meridies, qui totus dies est, qui vesperam nescit, & ignorat occasum, cujus fulgore coruscante Angelum tenebricosum, qui se transfiguratur in Angelum lucis, à vero sanctoque Angelo discernamus, ut non notemur à Propheta tanquam ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem.

II. Orandum meridie, inquit (g) Ambrosius quia hoc tempore virtus divinæ lucis operatur. Abraham (h) circa meridiem sobrias tendebat excubias, & boni aliquot expectabat eventus, levans oculos suos, ac finitima perlustrans, quod eo tempore adveniente gratiam sibi quæreret. Illo igitur tempore cum duobus Angelis suis divinus ei hospes advenit: illo tempore Christum suscepit hospitio, illo tempore illa quæ legis, & intelligis, celebrata mysteria sunt. Quando enim magis debuit fidelem virum divina illuminare præsentia, quam cum lux diei plenior refulgeret? Meritoque etiam sanctus (i) Joseph receptis fratribus, & accersito juniore germano, quem maximè diligebat, meridie instaurat convivium. Erat enim meridies in sancti Joseph pectore, quando lætas epulas fratribus splendentis gratiæ ministrabat, suavissimique cibos alloquii dividebat. Habeamus ergo in nobis meridiem. Meridies est ei, cujus justitiæ Sol refulget, & cujus opere bono, vel cogitationibus innoxiiis, & pura mente, atque sincera pascitur Christus. Disce igitur quemad-

f Origen. vel alius Auctor sub ejus nomine lib. 1. in Job. g Ambros. in ps. 118. v. 62. h Gen. 18. 1. i Gen. 43. 16.

modum tibi ipsi fias meridies. (*k*) *Revela*, inquit, *Domino viam tuam, & spera in eum, & ipse faciet, & deducet sicut lumen justitiam tuam, & iudicium tuum tanquam meridiem.* Ubi enim vera est fides, ibi veri luminis gratia est. Ubi innocentiae prolixior custodia, virtutumque longa meditatione processus, ibi splendor bonae conscientiae diu permanens, ibi intelligibilis est meridies, ibi & tu Christo mentis tuae epulas exhibebis, & in divitiis ejus etiam ipse pasceris. Haec tenus Ambrosius. Hora igitur sexta Abraham tres Angelos in typum sanctissimae Trinitatis hospitio suscepit. Et quidem, ut observat (*l*) Origenes, ad Abraham venerunt tres viri meridie, ad Loth duo vespere venerunt: non enim capiebat Loth meridianae lucis magnitudinem, cujus capax erat Abraham. Joseph item hac hora instructo fratribus convivio admirandum Eucharistiae Sacramentum praefiguravit. Eadem hora mulier (*m*) Samaritana ad Christum sedentem super puteum fiducialiter accedens edocta est ab illo, quemadmodum Deus sit adorandus, quid sit aqua viva, quid fons saliens in vitam aeternam. Notat autem (*n*) Chrysostomus eam hora sexta ivisse ad hauriendam aquam, quia ipsa hora mandatum in paradiso Eva transgressa est. (*o*) Petrus quoque hac hora ascendit in superiora, ut oraret, & in mentis excessu vidit linteum magnum submitti de caelo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentina terrae, & volatilia caeli, ex qua visione futuram gentium conversionem intellexit. Omitto ex (*p*) Origene, Anselmo, Beda, Theophylacto, & aliis, quod sexta hora Protoparentes nostri mortiferum illud vetitae arboris pomum comederunt, humani generis ante peremptores, quam parentes.

k Psalm. 36. 19. Origen. hom. 4. in Genesim. *m* Ioann. 4. 6. *n* Chrysost. orat. in Samaritanam to. 5. 107. Aet. 10. 9. *p* Origen. tr. 35. in Matth. Anselm. seu. Petrus Babyon in Matth. c. 27. v. 45. Beda, & Theoph. ibid. Aug. lib. 37. 99. qu. 64. Amalar. lib. 3. cap. 5.

Omitto ex Augustino quod sexta hora sextam mundi ætatem denotat tanquam senectutem veteris hominis, quo jubemur exui, ut induamur novo, qui secundum Deum creatus est. Omitto quod ipsa hora ob senarii numeri perfectionem mysterio non caret: Senarius enim inter perfectos numeros primum locum tenens divinæ laudis indicat perfectionem. Omitto quod sicut hora prima incipientium statum, tertia proficientium designat, ita sexta perfectionis, sanctitatisque culmen manifestat.

III. Aliud spectaculum est sexta hora exhibitum, aliud mysterium hac hora impletum, quod animum meum magis percillit, commovet viscera, concutit mentem, calamum urget. Christus Dei Filius, heu quantum in hoc nomine & doloris, & sensus! Jesus inquam, Salvator mundi hac ipsa hora pro salute nostra crudeliter crucifixus. Ita sanè congruum fuit, ait Cyrillus (9) Hierosolymitanus, ut quo tempore everfio fuit, eodem fieret reparatio. Congruum fuit, ut unde mors oriebatur inde vita resurgeret: & eadem hora, qua morbus irreperat, remedium applicaretur. Ecce Abel occisus à fratre, ecce Isaac ligatus à patre, ecce serpens æneus in deserto exaltatus à Moyse, ecce Agnus immolatus in lege, ecce Deus occisus ab homine. Ecce, homo, vita tua quasi pendens ante te. Hostia scilicet pacifica hostia pro peccatis extra templum, extra civitatem, extra castra immolatur, ut veterum victimarum figura cessante, hostia nova novo altari imponeretur, & crux Christi gloriosa in conspectu totius orbis exaltaretur: ipso Domino magnæ promissionis fidem adimplente, qui dixerat; (10) *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Ne quæras ultra, ô Sponsa, ubi cubet Sponsus in meridie: crux lectulus ejus est, crux locus quietis ejus, in quo facibus amoris totus exardescens suavissimè meridiatur. Et

9 Cyrill. Hierosol. cat. 14. 7 Joann. 12, 32.

quidem cum animam potestate sua positurus esset, & quo genere mortis id facere vellet, ejus subesset arbitrio, suspendium elegit anima ejus, ut suspensus à terra nos secum à terrenis ad superna elevaret. Dicamus igitur & nos cum sancto (f) Job, *Suspendium elegit anima mea, & mortem ossa mea.* Mors ossium mortificatio carnis est, inquit Absalon (t) Abbas, suspendium celsitudo contemplationis. Et certè dulce suspendium est cœlum oratione pulsare, sancta meditatione penetrare, mirari Angelorum felicitatem, venerari justorum beatitudinem, devotione Deum quærere, dilectione apprehendere. O si spiritus assumeret me cum (u) Propheta inter cœlum, & terram, quam dulce suspendium foret animæ meæ! Ut quæ assurgere nequit ad celsitudinem contemplationis, saltem à terra paulisper elevata ad portas mortis non apropinquet. Expergiscere anima mea, & quæ non potes ad alta Dei attolli, infirma ejus virtute qua vales amplexare: dirige mentis aciem ad figuram clavorum, ad cicatrices vulnerum, & quem regnantem super choros Angelorum intueri non vales, cruci affixum contemplare. Immerge te in sanguine Christi crucifixi, ut seraphica virgo Catharina (x) Senensis hortatur; lava te in sanguine, satia & inebria te sanguine, induere sanguine, contristare & lætare in sanguine, cresce in sanguine, confortare in sanguine, curre, vive, & permane in sanguine. Quid enim tam pium fidelium affectibus, inquit (y) Guericus Abbas, quid tam medicinale moribus, quid sic interficit peccata, crucifigit vitia, virtutes nutrit, & roborat, sicut crucifixi memoria? Loquatur ergo Paulus inter perfectos sapientiam in mysterio absconditam, mihi, cujus imperfectum vident etiam oculi hominum, loquatur Christum crucifixum,

f Job. 7. 15. t Absalon Abb. ser. 5. in Adventu. u Ezech. 8. 3. x Cathar. Senen. ep. 14. ad Raymundum. y Gueric. Abb. ser. 2. in Dominicam Palmarum. 1. Cor. 1. 30.

his quidem qui pereunt stultitiam, mihi autem, & his qui salvi fiunt planè Dei virtutem, Deique sapientiam: mihi prorsus altissimam, atque nobilissimam Philosophiam, per quam infatuatam irrideo tam mundi, quam carnis sapientiam. Quam perfectum me putarem, quam profectum in sapientia, si crucifixi vel idoneus invenire auditor, qui factus est nobis à Deo non solum sapientia sed & justitia, & sanctificatio, & redemptio. Omnino si Christo confixus es cruci, sapiens es, justus es, sanctus es, liber es. An non sapiens, qui cum Christo exaltatus à terra sapit, & quærit quæ sursum sunt? An non justus, in quo destructum est corpus peccati, ut ultra non serviat peccato? An non sanctus, qui semetipsum exhibuit hostiam vivam, sanctam, placentem Deo? An non liber, quem filius liberavit? *Dicant* (z) igitur, qui redempti sunt à Domino, quos redemit de manu inimici, dicant voce magna, (a) *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.* Hoc est præcipuum horæ sextæ sacramentum, cui sanctus Prosper (b) Aquitanicus addit Christum eadem hora in cælum ascendisse. Sicut enim hora sexta crucifixus est, sic & ascendit in cælum, ut doceret nos exemplo suo, quia *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Cælorum.* Præcessit ille bajulans sibi crucem, ut & tu tuam portes Crucem, & mori affectes in cruce. Non est salus animæ, nec spes æternæ vitæ nisi in cruce, ut sanctè scribit nunquam satis laudatus Auctor piissimi libelli de (c) imitatione Christi. Ad crucem igitur aspira anima mea, crucem dilige, crucem amplectere, sponsum tuum cruci confixum contemplare. Hic enim fervet amoris meridies, hic sol in auge est, hic ardor meridianus invalescit, & in plenitudine lucis dilatat radios dilectionis. Felix meridies, si nunquam vergeret ad occasum, si calor ejus nunquam tepesceret, si liceret

z Psalm. 106. a Galat. 6. 14. b Prosper sent. 203. ex scriptis Aug. c Lib. 2.

animæ

DIVINÆ PSALMODIÆ. CAP. VIII. 225
animæ in fervida ejus luce diu cum sponso permanere. Sed non est hujus vitæ tanta felicitas : nam post Sextam sequitur Nona, qua hora fuscatur splendor, fervor tepescit, & die ad Vesperam inclinante instabilitas, & imperfectio humanæ mentis indicatur

CAPUT IX.
DE NONA.

§. I.

Humanarum rerum inconstantia. Ea per Nonam designatur. Utilitas tentationum.

ERgonè semper in lubrico versamur miseri homines, & nunquam in eodem statu permanemus? Siccine certa lege statutum est, ut nihil stabile reperitur sub sole, contrariis motibus, perpetuaque vertigine circumvolvantur universa? Hæc nimirum naturæ nostræ conditio est. Circulus quidam humanarum revolvitur rerum, ut (a) Agapetus Diaconus sapienter scribit, qui modò sic, modo aliter agit at ipsas, & circumfert, atque in his inæqualitas est, eo quod nihil ex præsentibus in eodem statu permaneat. Et quis est qui possit in hac versatili rerum mutatione seipsum semper immutabilem exhibere? Nesciunt stare successus, ait quidam (b) declamator, & quoties prodire felicitas non potest, redit. Rectè (c) Basilii Imperator ad Leonè filium: Existima, fili, vitam istam nihil fixum, nihilque stabile, aut perpetuum habere; nam subinde res aliter atque aliter variantur, & rotæ in morem, quæ circumvolvitur, ea quæ sursum sunt deorsum feruntur, & quæ deorsum jacent, sursum evehuntur. Glorietur David in abundantia sua, & dicat, (d) *Non movebor in*

a Agapet. de off. Regis ad Justinianum. Imp. cap. 11. b Cal. Flaccus decl. 2.
c Basil. in exhortat. ad filium cap. 38. d Psalm. 29.